

В. К. Галіцин,

д. е. н., професор, професор кафедри системного аналізу та кібербезпеки,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1091-7587>

О. В. Галіцина,

к. е. н., доцент, доцент кафедри математичного моделювання та статистики,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0560-755X>

І. В. Луняк,

к. е. н., доцент, доцент кафедри математичного моделювання та статистики,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2098-0467>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.14.34

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО СТАТИСТИЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

V. Galitsyn,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of System Analysis
and Cybersecurity, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

O. Galitsyna,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Mathematical Modeling
and Statistics, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

I. Luniak,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Mathematical Modeling
and Statistics, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE STATISTICAL EVALUATION OF THE EFFICIENCY OF THE BANKING SECTOR OF THE ECONOMY

У статті досліджено сутність методологічних підходів та методичного забезпечення до статистичного оцінювання ефективності банківського сектора економіки України. Актуальність статті зумовлена, необхідністю розширення сфер практичного використання статистичних методів та моделей для вирішення конкретних завдань, пов'язаних із розробкою комплексних та макроекономічних оцінок ефективності функціонування банківського сектора економіки як основи формування стратегічних параметрів його розвитку в умовах ринкової економіки. Реалізація даного аспекту дозволяє суттєво розширити методологічну та методичну базу аналізу за рахунок включення до її складу науково обґрунтованих якісних параметрів та на цій основі знизити масштаби використання у вітчизняній статистичній практиці показників, представлених у вигляді рейтингових оцінок, що формуються, як правило, на основі суб'єктивних критеріїв.

The article examines the essence of methodological approaches and methodological support for statistical evaluation of the effectiveness of the banking sector of the Ukrainian economy. The need for a special study of general methodological principles, which are the basis for evaluating the effectiveness of the banking sector of the Ukrainian economy, is determined by the presence in modern Ukrainian banking statistics of significant gaps in the degree of development of the theoretical

and applied aspects of this problem, which are observed at the level of individual organizations, sectoral, regional and macroeconomic levels. To solve these problems, first of all, it is necessary to define specific expressions of the effectiveness of the main subjects included in the sphere of activity of the banking sector of the economy — owners, borrowers of credit resources, the public sector, etc. For the economy as a whole or its branches, the effectiveness of the banking sector is characterized by a more complex set of criteria determined by its main functions implemented in the economy. The relevance of the article is determined by the need to expand the spheres of practical use of statistical methods and models for solving specific tasks related to the development of complex and macroeconomic evaluations of the effectiveness of the functioning of the banking sector of the economy as a basis for forming strategic parameters of its development in the conditions of a market economy. The implementation of this aspect makes it possible to significantly expand the methodological and methodical base of analysis by including in its composition scientifically based qualitative parameters and, on this basis, to reduce the scale of use in domestic statistical practice of indicators presented in the form of rating assessments, which are formed, as a rule, on the basis of subobjective criteria. The subjective basis of such constructions largely explains the existence of numerous and, as a rule, incomparable integrated assessments of the effectiveness of banking organizations, which are developed using various sets of initial indicators, methodological approaches and calculation procedures. As a result, the existing and currently widely used indicator system for analytical purposes is a typical example of local efficiency estimates that are formed at relatively short time intervals and practically do not reflect the industry and macroeconomic parameters of the functioning of the banking system as a whole. In these conditions, the prospects for the development of the methodology for constructing relevant estimates are objectively related to the need to use modern statistical methods and models, as well as an informational and methodological base based on international standards for the formation of a system of sectoral and macroeconomic indicators.

Ключові слова: ефективність, банківський сектор, економіка, банківська організація, статистичні методи, аналіз, індекс, коефіцієнт.

Key words: efficiency, banking sector, economy, banking organization, statistical methods, analysis, index, coefficient.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Найважливішим напрямом стратегії розвитку банківського сектора економіки на середньострокову перспективу є формування ефективної системи, що забезпечує реалізацію функцій фінансового посередництва і орієнтованої на задоволення потреб у фінансових ресурсах реального сектора економіки.

В той же час, потенціал розвитку банківського сектора економіки залишається до кінця не реалізованим, передусім, в частині виконання його основної функції, пов'язаної з акумуляцією і розподілом інвестиційних ресурсів для забезпечення прискореної динаміки соціально-економічного розвитку країни.

При цьому підвищення ефективності банківського сектора обмежується рядом чинників, визначуваних як загальними умовами його функціонування у рамках макроекономічної системи, так і специфічними особливостями поточного етапу розвитку цього сектора.

У комплексі макроекономічних чинників найбільший негативний вплив на динаміку розвитку банківського сектора спричиняють інфляційні процеси в економіці,

наслідком яких є наявність високих ризиків кредитування і обмежені можливості банківських організацій по залученню фінансових ресурсів.

Результатом такого положення є суттєві розриви, що спостерігаються в рамках української банківської статистики, в міру розробленості теоретичних та прикладних аспектів оцінки ефективності для окремих напрямків діяльності банківських організацій та відповідних комплексних оцінок, що формуються на рівні конкретних суб'єктів, регіональному та макроекономічному рівнях.

Крім того, наявність структурних диспропорцій в економіці і пов'язані з ними відмінності в умовах формування і використання інвестиційних ресурсів істотно обмежують відповідні напрями фінансової посередницької діяльності банківського сектора економіки України переважно сектором операцій з нерухомістю, операцій на фондових ринках, галузями будівельної індустрії і сферою торгівлі.

Передусім, відзначається наявність в структурі капіталу українських банків значної долі фіктивної складової, недостатній рівень використання в організаціях банківського сектора сучасних систем управління і бізнес-планування. Крім того, перспективи динамічно-

го розвитку банківського сектора економіки України пов'язані з необхідністю вирішення ряду принципових методологічних проблем, найбільш актуальною з яких являється формування об'єктивних оцінок його ефективності.

Використовувана методологічна і інформаційна база в цілому представляє сформовану і апробовану на практиці систему, узгоджену з існуючою системою обліку і звітності фінансових організацій, що характеризується адекватною інформаційною базою і стандартами, що поширюються на використовувану систему показників і відповідні розрахункові алгоритми і процедури.

На відміну від цього аспекту, питання методології і методики оцінки комплексної та макроекономічної ефективності банківського сектора економіки залишаються маловивченими, а основні публікації з цієї тематики, представлені у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі, носять фрагментарний характер.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Найбільш суттєвий внесок у розвиток теорії і методів аналізу ефективності банківського сектора економіки внесли такі провідні вітчизняні учені-економісти і фахівці в галузі банківської статистики і економічного аналізу банківського сектора економіки, як Амоша А.І., Федосов В.М., Баканова М.І., Білорус О.Г., Мороз А.М., Савлук М.І., Бутинець Ф.Ф., Примостка Л.О., Головач А.В., Герасимович А.М., Захожай В.Б., Лутчин М.П., Маслово С.О., Сидорова А.В., Цал-Цалко Ю.С. та ін.

Ряд нових концептуальних розробок в галузі аналізу ефективності банківського сектора економіки викладений в роботах зарубіжних учених-економістів — Сінкі Дж., Бергера М., Коеллі Т., Купера У., Лейбенстайна Х., Сімса Т., Хамфри Д., Самерса Б., Шеппарда Д., Шоенмейкера Д. та ін.

В існуючих публікаціях представлені досить детальні розробки з конкретних питань аналізу ефективності діяльності банківського сектора економіки і діяльності окремих банківських організацій в частині формування його загальнометодологічної і інформаційної бази, використовуваних методів і моделей, побудови статистичних показників.

В той же час, в українських і зарубіжних публікаціях практично не представлені аспекти досліджень, пов'язані з вивченням питань теорії і практики використання сучасних підходів до побудови відповідних оцінок як основи підвищення їх надійності і достовірності.

У загальному випадку теоретичні і практичні аспекти таких досліджень можуть поширюватися на відповідні концептуальні рішення, методичні підходи, системи статистичних показників, що формуються. При цьому один з найбільш важливих і найменш розроблених напрямів пов'язаний з реалізацією підходів, що забезпечують інтеграцію сучасних концептуальних принципів і адекватних статистичних методів аналізу ефективності банківського сектора.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є розробка теоретичних та методичних підходів до оцінки ефективності банківського сек-

тору економіки, заснованих на адаптації відповідних концептуальних рішень та класичних статистичних методів аналізу та моделювання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Загальні концептуальні підходи до оцінки комплексної ефективності банківського сектора економіки доцільно розглядати у відповідності з наступними сферами діяльності, що представляють потенційне джерело отримання економічного ефекту:

— сфери виробничої діяльності, пов'язаної з наданням фінансових послуг, отримуваний ефект в якій визначається в основному мірою раціональності використання сукупних виробничих ресурсів;

— сфери управлінської діяльності і прийняття організаційних рішень, економічний ефект в якій визначається якістю прийнятих стратегічних і оперативних рішень (інституціональні перетворення, орієнтація на розширення сфер діяльності, розширення асортименту послуг і т. д.);

— інвестиційної сфери, отримання економічного ефекту в якій визначається доходами від активів, що формуються на основі інвестованих ресурсів;

— сфери конкурентних відносин, економічний ефект у рамках якої забезпечується в результаті реалізації ринкових переваг організацій (концентрація капіталу, використання монопольного положення на ринку спеціалізованих банківських послуг і т. ін.).

У сфері виробничої діяльності, основним змістом якої для банківських організацій є реалізація посередницьких функцій, використання статистичних методів аналізу ефективності пов'язане з вирішенням завдання побудови найбільш адекватних та порівнянних інтегральних оцінок для конкретних банківських організацій.

Її можливим рішенням на практиці є використання підходів, пов'язаних з формуванням зведених показників, здійснюваних у статистиці на основі використання відповідних положень теорії агрегатних побудов.

У цьому аспекті досить перспективним для оцінки міри відповідності фактичних і цільових показників ефективності діяльності банківської організації є використання статистичних побудов, що лежать в основі формування класичного середнього геометричного індексу. Відповідно до цього підходу індивідуальні індекси ефективності доцільно формувати у вигляді співвідношень фактичних рівнів і їх цільових або середніх значень.

На практиці їх побудова може здійснюватися за ієрархічним принципом на основі використання систем індивідуальних індексів, що дозволяє забезпечити необхідний рівень деталізації параметрів, що враховуються.

Для сфери управлінської діяльності, враховуючи особливості джерел формування економічного ефекту при реалізації конкретних управлінських або організаційних рішень у банківському секторі економіки, статистичний аналіз ефективності доцільно обмежити напрямками, пов'язаними з оцінками їх впливу:

— на зміни загальних результатів фінансово-економічної діяльності банківських організацій;

— на зміни значень індивідуальних показників ефективності діяльності банківських організацій (включаючи відносні показники і традиційні коефіцієнти витрат);

— на вартісні параметри організації як об'єкту капіталізації.

У першому і другому випадках зміст таких оцінок має бути пов'язаний з виміром впливу системного ефекту на формування результативних показників економічної діяльності організацій або масштабів зниження витрат в нових умовах функціонування банківської організації, в останньому — з виміром динаміки ринкової вартості організації в результаті реалізації процесів, пов'язаних з її структурним перетворенням.

Досить адекватним і універсальним підходом до аналізу в цьому випадку видається використання методу оцінки гіпотез як базового інструментарію статистичного виміру значущості спостережуваних змін значень показників, що враховуються. При цьому в якості інформаційної бази побудови таких оцінок доцільним є використання основних фінансово-економічних показників діяльності банківських організацій або системи базових коефіцієнтів.

Особлива увага при розробці питань методичного забезпечення статистичного аналізу управлінського аспекту ефективності слід приділити оцінкам, що відносяться до процесів злиття і поглинання, що реалізуються у рамках банківського сектора економіки. Цей аспект аналізу для країн з перехідною економікою є найбільш актуальним як той, що забезпечує реальний розвиток цього сектора і зростання рівня конкурентоспроможності банків на ринку послуг фінансового посередництва.

Враховуючи змістовні особливості аналізованих процесів, як показники, що найбільш адекватно відбивають визнані іншими суб'єктами ринкової економіки результати здійснюваних структурних перетворень у банківських організаціях, доцільно використати оцінки, що характеризують зміну їх ринкової вартості. Метод оцінки гіпотез в цьому випадку поширюється на показники, що характеризують ринкові оцінки таких результатів, що формуються у вигляді відповідних фондових індексів.

Одночасно варто розглянути і альтернативні підходи до побудови таких оцінок, зокрема, методи, широко використовувані в зарубіжній статистиці в рамках спеціального напрямку, що визначається як "аналіз подій" (event study), включаючи методи оцінки біржової ціни фінансових активів (відома в зарубіжній статистиці як модель CAPM — Capital Asset Pricing Model), пересейні моделі оцінки нормального (очікуваного) рівня доходів.

Основними напрямками інвестиційної діяльності, що представляють потенційні джерела отримання доходів і, відповідно, предмет оцінки ефективності, для банківського сектора економіки є:

- прямі інвестиції;
- портфельні інвестиції;
- участь в інвестиційних фондах.

Кожний з представлених напрямів характеризується особливостями, що визначають як специфіку використання статистичних методів і моделей при оцінці ефективності цих видів інвестиційної діяльності, так і доцільність або самі можливості реалізації таких оцінок з боку банківських організацій.

У цьому аспекті, передусім, відзначається специфіка останнього напрямку, яка визначається наявністю для банківського сектора економіки об'єктивних обмежень в частині контролю за розміщенням ресурсів, що інвестуються, що істотно обмежує і можливості побудови реальних оцінок ефективності їх використання.

На відміну від прямих інвестицій, для яких характерна наявність методичної бази статистичного аналізу ефективності (включаючи існуючі міжнародні рекомендації в цій галузі, викладені, зокрема, в Керівництві з оцінки ефективності інвестицій Організації ООН по промислому розвитку — ЮНІДО), що склалася, при побудові оцінок ефективності портфельних інвестицій, здійснюваних банківськими організаціями, як правило, потрібна адаптація існуючих статистичних методів відповідно до особливостей використовуваної інформаційної бази.

Необхідно відзначити наявність принципових відмінностей у використовуваних підходах до аналізу класичних методів статистичного прогнозування на основі даних біржової статистики, які визначаються, в першу чергу, передбачуваними періодами інвестування при короткострокових інвестиціях.

Такий аналіз повинен ґрунтуватись переважно на побудові короткострокових прогнозних оцінок відповідних біржових показників, що комбінуються з оцінками фінансових ризиків, при середньо- і довгострокових інвестиціях — на використанні класичних статистичних методів аналізу динамічних рядів як методичної основи виявлення характеру руху рівня біржових цін та прибутковості по конкретних видах інвестиційних цінних паперів.

Особливим напрямом використання статистичних методів і моделей при аналізі ефективності банківського сектора економіки є сфера конкурентних відношень. Класичним прикладом системного ефекту реалізації конкурентних переваг організації на ринку банківських послуг є ефект масштабів (returns to scale, scale effect).

Оцінки ефективності для банківського сектора економіки в цьому випадку можуть бути отримані на основі використання традиційних статистичних методів і моделей.

Проте, при цьому принциповим моментом є вибір узагальнюючих кількісних показників, що характеризують масштаби діяльності банківського сектора як джерела формування відповідного економічного ефекту. У цьому аспекті досить адекватним показником оцінки її масштабів є загальний індекс Херфіндала-Хіршмана, який дозволяє оцінити міру концентрації операцій у банківському секторі економіки.

В якості методичної бази для цього напрямку аналізу можуть бути використані відповідні динамічні показники, що характеризують співвідношення темпів зростання витрат і загальних обсягів випуску. Для побудови відповідних оцінок також може бути рекомендований досить поширений в статистичній практиці апарат виробничих функцій, що відбивають співвідношення між зміною обсягів використовуваних ресурсів і зміною відповідних виробничих результатів.

В узагальненому вигляді специфіка використання статистичних методів при аналізі ефективності конкрет-

Таблиця 1. Основні напрями використання статистичних методів при аналізі ефективності діяльності банківських організацій

Джерела отримання економічного ефекту	Використовувані методи та моделі	Аналізовані процеси
Фінансове посередництво	Індексний метод	Залучення та розміщення фінансових ресурсів
Сфера управління	Перевірка гіпотез. Кореляційно-регресійний аналіз. Аналіз подій.	Формування ринкової вартості. Процеси злиття та поглинання. Біржові процеси.
Сфера інвестицій	Методи прогнозування. Технічний аналіз. Побудова розрахункових коефіцієнтів. Методи дисконтування. Методи наведення параметрів.	Біржові процеси. Інвестиційні процеси.
Сфера конкурентних відносин	Виробничі функції	Концентрація капіталу. Комбінування видів діяльності.

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [1—3, 8].

них аспектів діяльності організацій банківського сектора економіки представлена в Таблиці 1.

Як пріоритетний предмет оцінки необхідно розглядати комплексну ефективність, що вимагає використання принципово нових підходів, що забезпечують по можливості облік усієї сукупності чинників, що визначають ефективність цього напрямку діяльності банківського сектора економіки.

При цьому в умовах недостатнього рівня розвитку в статистиці теоретичних досліджень і практичних розробок, пов'язаних з побудовою комплексних оцінок ефективності банківського сектора економіки, доцільним є звернення до відповідного зарубіжного досвіду в цій галузі, що становить інтерес як предмет аналізу реалізації конкретних концептуальних і методичних підходів та інтерпретації отриманих результатів.

Систематизуючи відповідні зарубіжні розробки, можна виділити два основні концептуальні підходи, що використовуються в сучасному статистичному аналізі виробничої ефективності, що диференціюються залежно від складу параметрів, що оптимізуються.

Відповідно до цього аспекту класифікації об'єктами прикладного використання комплексних оцінок в загальному випадку є технічна (techmeal) і розподільча (allocational) ефективність.

Теоретично показники технічної ефективності відбивають міру раціональності використання ресурсів для виробництва певних обсягів кінцевого продукту, що в змістовному аспекті відповідає оцінці міри наближення аналізованого економічного об'єкту (процесу) до максимального випуску при використанні конкретного набору чинників виробництва.

Показники розподільчої (алокативної) ефективності відбивають міру відхилення фактичних результатів діяльності від їх максимального значення при існуючих рівнях ринкових цін на використовувані ресурси і кінцеву продукцію (послуги), що, по суті, зводиться до оцінки міри відповідності фактичних і оптимальних пропорцій для чинників виробництва, що використовуються.

Таким чином, для банківських організацій при побудові комплексних оцінок найбільш перспективними в методологічному і прикладному аспектах є підходи, орієнтовані на оцінку технічної ефективності. В цьому випадку методичною основою аналізу може бути досить поширена в статистичній теорії і практиці схема представлення їх діяльності у вигляді моделі з набором вхідних (ресурси) і вихідних (випуск) параметрів.

По суті, такий підхід проводить аналогію між статистичними моделями, що формалізують процеси функціонування банківського сектора і виробничих підприємств, що дозволяє забезпечити узгодження основних положень теорії розвитку фінансово-банківських інститутів і класичної теорії корпоративних процесів.

Для оцінки технічної ефективності банківського сектора економіки в якості найбільш перспективних визначені сукупності параметричних методів і моделей. На практиці їх реалізація здійснюється на основі концептуальної схеми, відповідно до якої комплексна оцінка ефективності банківських організацій пов'язана з побудовою межі їх виробничих можливостей.

Типовим і найбільш поширеним прикладом параметричних моделей, що використовуються в сучасній практиці оцінки ефективності банківського сектора і, що розглядаються в якості інструментарію для проведення відповідних експериментальних розрахунків, є модель, що ґрунтується на побудові стохастичної межі витрат, — СМЗ (Stochastic Frontier Analysis — SFA).

Відповідно до інтерпретації отримуваних на її основі розрахункових співвідношень організація визнається неефективною, якщо її фактичні витрати перевищують умовний (відповідно до потенційних можливостей організації) оптимальний рівень у масштабах, які не пояснюються існуючими статистичними похибками.

Викладені принципи побудови моделей оцінки ефективності банківського сектора економіки можуть бути поширені і на рівень галузевих і макроекономічних досліджень. Ця теза підтверджується рядом конкретних прикладів із зарубіжної і міжнародної практики, зокрема, дослідженнями, пов'язаними з аналізом ефектив-

ності банківського сектора країн ЄС, країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

Одним із найбільш перспективних та відповідних сучасним міжнародним статистичним стандартам напрямів оцінки ефективності банківського сектора економіки на макроекономічному та галузевому рівнях є підхід, заснований на використанні інформаційно-методологічної бази СНР.

Відповідно до СНР банківський сектор економіки представляє елемент (суб'єкт) економічного обороту, взаємопов'язаний у рамках системи фінансових потоків з іншими суб'єктами, в якості яких розглядаються сектори економіки, що виділяються в СНР (фінансові та нефінансові корпорації, державний сектор економіки, домашні господарства та некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства).

Такі оцінки в СНР можуть здійснюватися на основі системи показників, що представлені у відповідних рахунках системи. Перевагою такого підходу в порівнянні з іншими існуючими в сучасній статистиці підходами є збалансованість використовуваних показників і можливість побудови на їх основі різних комбінацій оціночних критеріїв залежно від цілей і завдань досліджень, що проводяться.

При цьому об'єктивно існують різні можливості реалізації конкретних аспектів аналізу, що проводиться, залежно від складу інформації, що використовується, який, в першу чергу, визначається рівнем розвитку національної статистики в окремих країнах.

Для країн, в яких статистика функціонує в умовах використання усього комплексу методологічних принципів Системи національного рахівництва, для цілей економіко-статистичного аналізу може бути використаний повний набір показників, що відображаються в рахунках СНР. За відсутності такої системи вихідний набір показників обмежується методологічними і технічними можливостями виділення у рамках використовуваної системи рахунків показників, що відносяться до діяльності банківського сектора економіки.

У першому випадку проведення такого аналізу може ґрунтуватися на використанні системи показників, що формується для комбінованого підсектора "Діяльність банків, вексельних контор" і "Діяльність ощадних банків". Така система в її повномасштабному вигляді в принципі може містити весь набір показників, відбиваних в рахунках СНР. В другому випадку можливості аналізу ефективності банківського сектора економіки обмежуються тільки загальними аспектами діяльності організацій у сфері фінансового посередництва.

Практичні аспекти аналізу ефективності реалізуються в найбільш актуальних напрямках, пов'язаних з побудовою комплексних і макроекономічних оцінок.

Іншою важливою метою є проведення порівняльного аналізу оцінок, отриманих на основі використання різних методичних підходів.

Побудова комплексних оцінок ефективності для банківського сектора економіки доцільно здійснювати на основі:

- побудови бальних оцінок;
- розрахункових коефіцієнтів;
- побудови статистичних моделей, що формалізують залежності між ресурсними і результативними показниками;

— побудови оптимізаційних моделей.

У першому випадку при формуванні таких оцінок для вибіркової сукупності банківських організацій доцільно використати традиційні підходи, що ґрунтуються на визначенні сумарних бальних оцінок за показниками, що характеризують ефективність використання ресурсів (капіталу і трудових ресурсів) при реалізації функції фінансового посередництва (обсяги наданих кредитів).

Порівняльні оцінки комплексної ефективності банківських організацій на основі розрахункових коефіцієнтів ґрунтуються на комбінуванні елементів витрат і визначенні співвідношень отриманих розрахункових показників з еталонним значенням.

При використанні регресійних моделей для оцінки ефективності банківських організацій застосовується традиційний для статистичного аналізу підхід, що ґрунтується на побудові рівняння множинної лінійної регресії.

При побудові моделі, заснованої на існуючій загальній залежності між результатами фінансової посередницької діяльності та ресурсами, що використовуються, де як незалежні змінні використовуються традиційні показники, що характеризують чинники виробництва у банківському секторі економіки, що використовуються:

$$K = f(C, L),$$

K — обсяг наданих кредитів

C — обсяг капіталу банку

L — чисельність персоналу.

Доцільно визначити оцінки комплексної ефективності для сформованої вибіркової сукупності банківських організацій на основі використання концепції оптимального використання ресурсів, формалізованої у вигляді моделі стохастичної виробничої межі витрат (СМВ). В якості параметрів моделі, що характеризують економічні результати діяльності банківських організацій, пропонується використати комбінацію показників: обсяги наданих кредитів, фінансовий капітал і трудові ресурси.

Враховуючи, що обов'язковою умовою використання методу СМВ в статистичному аналізі є відсутність залежності ефективності діяльності від масштабів організацій, для вибіркової сукупності банківських організацій на основі методу кореляційного аналізу застосовні відповідні оцінки для показників ефективності використання капіталу (співвідношень обсягів виданих кредитів і фінансового капіталу) і його обсягів.

Метод бальних оцінок через його специфіку і основні недоліки найменш інформативний. Він дозволяє ідентифікувати тільки умовне положення організації по рівню ефективності у складі аналізованої групи об'єктів і не дозволяє виявити реальні співвідношення значень відповідних показників.

У меншій мірі ці недоліки властиві методу, що базується на розрахунках коефіцієнтів ефективності. При цьому одними з його основних недоліків є, передусім, умовність бази порівняння, що формується, яка визначається відповідно до максимальних значень, що спостерігаються, та наявність складної процедури приведення до порівняльного виду елементів коефіцієнтів, що розраховуються.

Адекватніші оцінки можуть бути отримані на основі використання моделей множинної регресії і СМВ, у рамках яких можуть бути визначені оптимальні показники, що розглядаються в якості основи порівняльних оцінок для параметрів, що характеризують конкретні аспекти ефективності діяльності організацій (випуск — для регресійних моделей або витрати — випуск для моделі СМВ).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, можна визначити, що перспективи підвищення надійності і достовірності результатів економіко-статистичного аналізу ефективності банківського сектора економіки, пов'язані з вирішенням наступного комплексу актуальних теоретичних і прикладних проблем пов'язані з:

- підвищенням міри відповідності статистичних методів і моделей, що використовуються, аспектам діяльності банківського сектора, що аналізуються;
- розширенням напрямів оцінки ефективності банківського сектора економіки на основі використання методів економіко-статистичного аналізу;
- розвитком інформаційної бази економіко-статистичного аналізу ефективності банківського сектора економіки.

Їх рішення повинне поширюватися не лише на аспекти діяльності банківського сектора, пов'язані з реалізацією посередницьких функцій, але і на інші напрями, що представляють потенційне джерело формування економічного ефекту при функціонуванні цього сектора економіки.

Література:

1. Банківська система України: інституційні зміни та інновації: кол. моногр. Л.О. Примостка, М. І. Дибя, І. В. Краснова та ін. К.: КНЕУ. 2015. 434 с.
2. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: монографія. К: КНЕУ. 2001. 238 с.
3. Нікітін А. В. Ситуаційне моделювання банківської діяльності: навч. посібник. К.: КНЕУ. 2003. 153 с.
4. Офіційний сайт Асоціації українських банків. URL: <https://www.aub.org.ua/> (дата звернення: 1.06.2023).
5. Офіційний сайт Банку з міжнародних розрахунків. URL: <http://www.bis.org> (дата звернення: 7.06.2023).
6. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 15.05.2023).
7. Сидорова А.В., Юріна Н.О. Банківська статистика: навч. посібник. Донецьк: Каштан, 2006. 136 с.
8. Фрост Стівен М. Настільна книга банківського аналітика: гроші, ризики і професійні прийоми. Дніпропетровськ: Балас Бізнес Букс. 2006. 672 с.
9. Погорелова Т. В. До питання статистичного оцінювання ефективності банківської системи України. Вісник соціально — економічних досліджень: Збірник наукових праць. Вип. 4 (47). Одеса: ОНЕУ. 2012. С. 73—79.
10. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 № 2121-Ш. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 25.05.2023).

zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14 (дата звернення: 25.05.2023).

11. Про затвердження Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи: положення затверджене постановою Правління Національного Банку України від 17.09.2015 р. №615. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0171500-02> (дата звернення: 25.05.2023).

12. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні: положення затверджене постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/z0841-01> (дата звернення: 25.05.2023).

References:

1. Prymostka, L.O., Dyba, M. I. and Krasnova, I. V. (2015), Bankiv'ska systema Ukrainy: instytutsijni zminy ta innovatsii [Banking system of Ukraine: institutional changes and innovations], KNEU, Kyiv, Ukraine.
2. Kochetkov, V. M. (2001), Zabezpechennia finansovoi stijkosti suchasnoho komertsijnogo banku: teoretyko-metodolohichni aspekty [Ensuring the financial stability of a modern commercial bank: theoretical and methodological aspects], KNEU, Kyiv, Ukraine.
3. Nikitin, A. V. (2003) Sytuatsijne modeliuvannia bankivs'koi diial'nosti [Situational modeling of banking activity], KNEU, Kyiv, Ukraine.
4. Association of Ukrainian Banks (2023), available at: <https://www.aub.org.ua/> (Accessed 1 June 2023).
5. Bank for International Settlements (2023), available at: <http://www.bis.org> (Accessed 7 June 2023).
6. National bank of Ukraine (2023), available at: <https://www.bank.gov.ua> (Accessed 15 May 2023).
7. Sydorova, A.V. and Yurina, N.O. (2006), Bankiv'ska statystyka [Banking statistics], Kashtan, Donetsk, Ukraine.
8. Frost, Steven M. (2006), Nastil'na knyha bankiv-s'koho analityka: hroshi, ryzyky i profesijni pryjomy [Bank analyst's desk book: money, risks and professional techniques], Balans Biznes Buks, Dnipropetrovsk, Ukraine.
9. Pohorielova, T. V. (2012), "Do pytannia statystychnoho otsiniuvannia efektyvnosti bankivs'koi systemy Ukrainy", Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen': Zbirnyk naukovykh prats, vol. 47, no. 4, pp. 73—79.
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine "On banks and banking activity", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/lavs/show/2121-14> (Accessed 25 May 2023).
11. National Bank of Ukraine (2015), "Resolution of Board of the National Bank of Ukraine "On the use by the National Bank of Ukraine of standard tools for regulating the liquidity of the banking system", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/lavs/show/v0171500-02> (Accessed 25 May 2023).
12. National Bank of Ukraine (2001), "Resolution of Board of the National Bank of Ukraine "On the procedure for regulating the activities of banks in Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/lavs/z0841-01> (Accessed 25 May 2023).

Стаття надійшла до редакції 04.07.2023 р.